

Nemůžu říct, že se těším, až v tom začneš rýpat, ale když stejně své maily mažeme, přijímám tvé podmínky a budu pokračovat.

Až dosud jsem rozbíral to, co bych nazval náboženským řešením. Ale lidská přirozenost se nemění a ty dobře víš, že jsem nikdy nechoval víru v parapsychologii a její vysvětlování všeho „paranormálního“ nebo „nadsmyslového“. Nemám přitom na mysli jen viktoriánské salony se spiritistickými seancemi a jinými variantami vyvolávání duchů. Taková forma zdvojování skutečnosti už taky trochu vyšla z módy. Myslím na bující představy o telepatii a jasnozřivosti, na psychokinezi a duchy mrtvých. Kromě toho v posledních letech povstaly z hrobu prastaré ideje o andělech a „pomocnících“ – a daří se jim výborně. Ale i to pramení ze způsobu víry ve zjevení spojené s představami o tom, že je možné vejít do kontaktu s jistými transcendentálními nebo nadsmyslovými silami. Nedávno vzbudilo jistou pozornost, že celých 38 procent obyvatel Norska přiznalo, že věří v možnost lidské komunikace s anděly.

Do seznamu takových pseudojevů ostatně zahrnuji veškeré formy prorocství, protože i ta jsou podmíněna tím, že existuje předem daný osud, který lze zjevit nebo odhalit za pomoci jistých technik, a to nejen za asistence dobře placených vědem. Dalo by se mluvit přímo o celém průmyslu, co do obratu možná srovnatelného s průmyslem kolem sexu. Pornografie a okultismus jsou přibližně stejně prodejné, i když první jev se točí kolem něčeho z gruntu přirozeného a druhý kolem něčeho „nadpřirozeného“.

Jediné, čeho je podle mého mínění takzvaná parapsychologie schopna, je zmapovat nám krajinu, která neexistuje, čili krajinu vymyšlenou a imaginární. To samozřejmě neznamená, že veškerá parapsychologická literatura je bezcenná. Jako popis něčeho, co se dotýká představ v lidském nitru, to může být zajímavé čtení na úrovni dějin náboženství, folkloristiky a jiných humanitních oborů. Pohádky přece taky nepovažujeme za bezcenné a jsme samozřejmě rádi, že Snorre Sturluson sepsal

starou severskou a germánskou mytologii, takže nezmizela na smetišti zapomnění.

Mám toho na srdci víc, ale rád během svého výkladu uslyším tvé komentáře, takže teď posílám, co jsem napsal, než se ti baterie úplně vybijí.

Nedostal jsem odpověď, baterii už máš zřejmě vybitou. Takže zatím, než mi pošleš odpověď, budu pokračovat ve svém výkladu.

Jestliže odmítám všechny představy o nadpřirozených nebo nadsmyslových jevech, stavím se zároveň skepticky i ke všemu, co odpovídá těmto představám v etablovaných náboženstvích. V mých očích jde o dvě strany téže mince a je otázka, zda je nějak zvlášť užitečné vést zásadní dělicí čáru mezi náboženstvím postaveným na zjevení na jedné straně a mezi uvolněným neboli nedogmatickým zacházením s představami o „nadpřirozených jevech“ na straně druhé. Na rozdíl od bujně rostoucí parapsychologické flory příběhů o „nadpřirozených“ událostech ztuhly odpovídající příběhy ve velkých světových náboženstvích v dogmata a žijí si vesele dál v rámci dobře zavedené a zorganizované víry ve vměšování božských sil.

Jak je vůbec možné vést dělicí čáru mezi „vírou“ a „předsudkem“? Víra jednoho je předsudkem druhého – a naopak. Váhy spravedlnosti mají dvě misky.

Nedokážu vidět rozdíl mezi nesmyslným blábolením a spiritistickým vyvoláváním duchů. Není snad zmatená řeč taky „medium“? Nespátřuji rozdíl mezi náboženskými proroky a stále oblíbenějším věšteckým uměním. Jestli ty úkazy nazýváme „divem“ nebo psychokinezí, „nanebevzetím“ nebo levitací, vyjde podle mě nastejno, jelikož se ve všech zmíněných případech jedná o potlačení veškerých přírodních zákonů.

Přesvědčení, že se nám v několika vzácných případech může „nadpřirozené“ zjevit, je společné lidové pověrčivosti, parapsychologii i světovým náboženstvím – na rozdíl od toho, čemu říkáme přírodovědný nebo vědecký světonázor. Používáš slovo „aparace“ a to je správně, vždyť přece znamená totéž co „zjevení“.

Základní podklad parapsychologického bádání, jak k němu odkazuješ, byl právě pokusem zajistit vědecký základ víry v život po tomto životě a začal vzkvétat poté, co tradiční náboženství začalo být ohrožováno darwinismem a volnomyšlenkářstvím. Zmínilas manžele Rhinovy, kdysi jsem se o ně zajímal. Pro ně i pro ostatní pionýry experimentální parapsychologie je hlavním stimulem potvrzení nesmrtelnosti duše. Kdyby se jim povedlo podat neprůstřelný důkaz, že telepatie je skutečně existující jev, bylo by jednodušší zastávat víru, že člověk má nesmrtelnou duši, takže „svobodná“ duše pobývá v mozku pouze dočasně a není na něj pevně vázána. Ale takový nezvratný důkaz se ještě nikdy nikomu nepovedlo najít.

Posílám. Ale dostáváš moje zprávy?

Yes, sir. Našla jsem v kůlně na náradí starou prodlužovací šňůru, která dosáhne až do zásuvky v domě. Tím dlouhým červeným vedením se lap top začal podobat satelitu, napojenému na ostrovní zdroj energie. Takže v tuto chvíli je fyzicky propojený s domem a okolním světem, není však *neodpojitelný*.

Kromě toho teď máme v domě bezdrátové připojení a sahá i do zahrádky. Můžu tady sedět bez elektrického proudu a komunikovat s celým světem.

Pokus se představit si, že vytvořit takovou bezdrátovou síť se podařilo nejen člověku...

Ty myslíš na telepatii a snad i na kontakt s dušemi mrtvých?

Hlavou se mi toho honí spousta. Ale vidím, že bude nejlepší, když dostaneš nejdřív příležitost říct všechno, co máš na srdci, a já tak budu mít možnost ti jakž takž porozumět. Nejdřív mi představíš své názory, já do nich budu jen trochu rýt a klást doplňující otázky. Pak se dostanu na řadu já s tím, co zastávám já.

Tak dobře. Nesmíme ale zapomenout na poslední článek řetězu, protože já se taky budu muset pokusit pochopit tebe.

Ostatně asi bych měla detailně převyprávět, co jsme tehdy zažili, protože už nejsem třeba schopna oddělit ten zážitek od toho, co tvoří můj současný život ve víře. Myslím, žeš toho spoustu zapomněl, narážím na některé ústřední body, a jak jsem ti už připomněla: mám moc dobrou paměť.

Nemůžeme se k tomu vrátit později? Pokud skutečně chceš. Pokud *my* chceme. Protože přece jsme si tehdy slíbili, že už to nikdy nebudeme vytahovat.

Uvidíme. Dost se přece změnilo.

Už když jsem našla tu prodlužovačku a táhla ji do zahrady, Ingrid obrátila oči v sloup. Já myslela, že máš prázdniny, volala na mě. Takže si myslí, že sedím nad věcmi do školy nebo že si dělám přípravy na hodiny francouzštiny, ostatně letos budu mít i pár hodin italštiny. Nebylo by na tom nic zvláštního, protože do začátku školy zbývá sotva týden. Před chvílí se vrátili Niels Petter s Jonase, byli na rybách. Niels Petter vrhl na mě a na prodlužovačku téměř vylekaný pohled, pak ke mně přistoupil, pohladil mě po zádech a nabral si hrst třešní. Demonstrativně na chvíli spočinul pohledem na obrazovce, ale číst z ní v ostrém denním světle není nic lehkého. Myslím, že chápe, že si s někým posílám maily, a podezřívám ho, že tuší, že jsi to ty. Netroufám si mu říct, co píšu nebo s kým si píšu, a on jako by se na to ani netroufal zeptat.

Nějaké novinky na Nordbergu? Jestli se na vaší verandě něco nepříhoda, bojím se, že tě přestanu před sebou vidět.

Pořád tady víceméně sedím, píšu nebo čekám na odpověď a pak ji čtu. Hlásíš se zatím vždycky pokaždé hned, jakmile mail odešlu. Tedy abych byl upřímný, právě jsem si zašel do rohové skříně, kde máme bar, a nalil si skleničku calvadosu. To espresso bylo poněkud mdlé.

Už do té rohové skříně nechod', Steinne. Ale teď pokračuj. Psal jsi o parapsychologii a o nadpřirozených jevech...

Ano, tam jsme skončili.

Známý americký kouzelník James Randi vypsal odměnu milion dolarů pro toho, kdo dokáže „předvést jakoukoli jasnozřivou, nadpřirozenou nebo paranormální schopnost za uspokojivých pozorovacích podmínek“. Té své iniciativě říká *Paranormální výzva za milion dolarů* a vyhlásil ji už v roce 1964, kdy nabídl tisíc dolarů z vlastní peněženky tomu, kdo bude schopen něco nadpřirozeného předvést. Postupně se k původní sumě přidávali další lidé, takže brzy stoupl obnos na milion dolarů. Ale do dnešního dne v té zkoušce nikdo neuspěl.

Můžeš samozřejmě namítnout, že ti, kdo mají jasnozřivé nebo nadpřirozené schopnosti, nemusí být nutně chtiví peněz. Ale ani mezi těmi tisícovkami hrabivých šarlatánů, kteří se objevují v novinových sloupcích a v upadlých televizních programech na podřadných kanálech, není nikdo, kdo by se přihlásil k výzvě za milion dolarů, a přišel tak lacino k Randiho odměně. Pročpak asi ne? Odpověď je velice snadná: protože není na světě člověka, který by měl „jasnozřivé“ nebo „nadpřirozené“ schopnosti.

Většina těch, kdo se na jeho výzvu přihlásili, a nebylo jich málo, nebyli vůbec profesionální aktéři na trhu s nadpřirozenem, protože tahle skupina se mu vyhýbá jako čert kříži – vždyť ten kouzelník ohrožuje

celý jejich lukrativní průmysl. (To se mu ale samozřejmě nikdy nepošťestí, protože svět *chce* být klamán!)

Jedna z „jasnozřivých“ hvězd v USA jménem Sylvia Browne se před několika lety utkala s Randim v duelu v televizním pořadu Larryho Kinga, a když ji Randi vyzval v živém vysílání, aby své schopnosti předvedla, slíbila, že se mu ozve a pak ji může vyzkoušet. Od té doby uběhla spousta let, ale dodnes se Randimu neohlásila. Jednou se vymlouvala, že neví, jak by ho našla. To se mi zdá dost legrační. Tak ona se dovolává svých jasnozřivých schopností a není schopna najít ani jeho číslo v telefonním seznamu!

Většina těch, kteří se do paranormální výzvy přihlásili, byli naivní, zmanipulovatelní nebo duševně zmatení jedinci. Randi proto musel stále víc zpřísnovat předběžná pravidla, aby lidem, co se přihlásili, nebyl ten pokus nebezpečný anebo přímo riskantní pro jejich zdraví. Pokud se například někdo nabídl, že předvede schopnost vrhnout se z desátého patra bez zranění, Randi mu nedovolí, aby takovou zkoušku podnikl.

Ale celá ta Paranormální výzva za milion dolarů je stejně absurdní, protože je-li člověk jasnozřivý a má paranormální schopnosti, zná jistě množství dalších způsobů, jak se obohatit. Ruletu jsem už zmínil, ale i další typické hazardní hry by člověku s nadpřirozenými schopnostmi poskytly bohatou plejádu možností. Jenže já jsem nikdy neslyšel o pokerové společnosti, která by vyloučila hráče proto, že je jasnozřivý. Je třeba chránit se především proti podvodu.

Nadpřirozené schopnosti a podvod. To je pár koní, často zapřaháných společně, jde tedy o spřežení jistě tak staré, jako je lidstvo samo.

A vsadil bych se, že milion dolarů Jamese Randiho zůstane nedotčeno.

Jedinými zážitky „nadpřirozena“ jsou pro mnohé lidi náhody bez příčiny neboli „smysluplné shody okolností“, jež Carl Gustav Jung nazval

synchronicitou. To už jsme probrali v souvislosti s naším shledáním ve fjordu a nejsme jediní, kdo zažili něco podobného. Člověk si vzpomene na jiného člověka, kterého neviděl mnoho desítek let, pak zahne za roh a zrovna ten člověk stojí před ním. Taková náhodná setkání mnozí prožívají jako jednoznačný důkaz nadpřirozené dimenze. A je to pochopitelné: Ve zlomku sekundy, kdy taková náhoda nastane, to člověka udiví natolik, že se mu zatočí hlava a připadá si bezmocný.

Ve svých prvních dopisech jsme kroužili právě kolem toho, čemu Jung říkal „synchronicita“, což podle mého mínění opravdu není nic jiného než shoda okolností.

Jseš si pořád tak strašně jistý. Ale všechno, co „je“, a všechno, co se „děje“, se nemůže testovat vědeckými metodami. Ani není nic divného na tom, že věda je schopna dokázat jen to, co pochází z tohoto světa.

Nemůžeš prostě každého nechat, ať si věří, čemu chce? Slyšel jsi někdy větu *žij a nech žít*?

Ale ano, každý má mít možnost věřit tomu, čemu chce. Ale když se někdo dovolává toho, že je mu zjevena pravda vyšší mocí – nezlob se, to už máme důvod na sebe trochu pomrkat. Sama přece víš, jak často se stává, že jedinci nebo velké skupiny se dovolávají božského posláním od Boha, ať už na nich vyžaduje jednání bojovné nebo mírumilovné. Jiní říkají jen to, že slyší „hlasy“, a nechávají se léčit u psychiatra.

Tvrzení o spatřených „divech“ a „zázracích“ jsme v průběhu historie slyšeli od jednotlivců i celých skupin, často s úmyslem udržet si pozice a privilegia, ale i s úmyslem motivovat utlačovatelské a nelidské činy. Dějiny a denní tisk dokazují, jak lze náboženské představy zneužít. Lidské dějiny jsou protkané hrůzami spáchanými ve jménu bohů, patriarchů a předků.

Ježíš dokázal zastavit dav lidí, kteří se chystali ukamenovat ženu obviněnou z manželské nevěry. Ale kamenuje se pořád dál a na světě

existují země, kde si násilník chodí po svobodě, zatímco znásilněná žena je odsouzena k smrti ukamenováním.

Nedávno byl v jedné arabské zemi odsouzen jakýsi muž mimo jiné proto, že se údajně za pomoci kouzel pokusil očarovat manželský pár, aby se rozešel. A v téže zemi žila žena, kterou odsoudili k smrti proříznutím hrdla, protože se jí za pomoci kouzel podařilo učinit muže impotentním. V této souvislosti může být tedy na místě potírat představu, že „čarodějnictví“ a „čarodějné praktiky“ jsou reálné jevy. Zlo existuje, ale podle mého mínění je důležité podtrhnout, že veškeré zlo způsobené lidmi je dílem lidským, nikoli dílem démonů nebo zlých duchů.

Jestliže si to trochu panoramaticky zmapujeme, vidíme, že lidstvo je nadále promořeno vírou v čarodějnické kousky, je v kontaktu s předky nebo s mrtvými a vůbec s celým repertoárem tak zvaných paranormálních jevů. V částech Afriky, Asie a Latinské Ameriky jsou představy o čarodějnictví, o černé magii a o nároku předků na ovlivňování živých tak rozšířené, že ovládají miliony lidských životů. Ale předsudky bují i v industrializovaných zemích. Vysoké procento obyvatelstva v Evropě a USA přiznává, že věří na strašidla, na posedlost zlými duchy, na to, že je možné komunikovat s mrtvými a kromě toho ještě na řadu dalších „civilizovanějších“ jevů, jako je jasnozřivost, telepatie a předvídání budoucnosti.

Už jsem ti napsal, že náboženské představy se dají „zneužít“ a mučení a násilné činy mohou mít kořeny v náboženských paradigmatech. Svě božské vzory má i nenávist k nepřátelům, nepravá víra celých skupin lidí. Neboť fundamentalisté – a ti se najdou ve všech koutech světa – považují všechno, co stojí v posvátných a zjevených spisech, za normotvorné. Ve většině zemí světa už nejde přímo o životu nebezpečnou činnost, ale pořád ještě existuje řada výjimek, a tím důležitější je kriticky na ně poukázat.